

Postanowienie z dnia 10 listopada 2006 r., I CSK 228/06

Złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem wymaga formy aktu notarialnego.

Sędzia SN Jan Górowski (przewodniczący)

Sędzia SN Józef Frąckowiak

Sędzia SN Elżbieta Skowrońska-Bocian (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Tomasza T. przy uczestnictwie Krzysztofa T. o stwierdzenie nabycia spadku, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 10 listopada 2006 r. skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 13 lutego 2006 r.

oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 13 lutego 2006 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację wnioskodawcy Tomasza T. od postanowienia Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy z dnia 13 kwietnia 2005 r., stwierdzającego nabycie spadku po Helenie Barbarze T. zmarłej w dniu 20 lipca 2003 r., przez jej synów Tomasza Michała oraz Krzysztofa Józefa T. na podstawie ustawy w częściach po 1/2.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że uczestnik postępowania sporządził oświadczenie o odrzuceniu spadku na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym w dniu 31 lipca 2003 r. O śmierci matki dowiedział się w dniu jej zgonu. Oświadczenie wpłynęło do sądu wraz z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku.

Zdaniem Sądu, oświadczenie o odrzuceniu spadku jest bezskuteczne, gdyż nie odpowiada warunkom określonym w art.1018 § 3 k.c.; nie zostało złożone w formie aktu notarialnego, jak tego wymaga art. 79 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 42, poz. 369 ze zm. – dalej:

"Pr.not."), a ponadto nie było możliwe złożenie takiego oświadczenia przed sądem, gdyż nie został zachowany sześciomiesięczny termin wynikający z art. 1015 § 1 k.c. Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku wpłynął do sądu dnia 6 października 2004 r., a więc osiem miesięcy od chwili, w której spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Orzekł zatem o nabyciu spadku przez obu spadkobierców ustawowych.

Oddalając apelację, Sąd Okręgowy podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji. Wskazał, że oświadczenie o odrzuceniu spadku ma być złożone przed notariuszem, co oznacza, iż notariusz musi być obecny podczas składania przez osobę zainteresowaną oświadczenia woli. Czynność taka może zostać dokonana jedynie w formie aktu notarialnego, gdyż art. 79 Pr.not. nie przewiduje innej formy przyjmowania przez notariusza oświadczeń woli. (...)

Skarga kasacyjna wnioskodawcy została oparta na obu podstawach. W ramach naruszenia prawa materialnego skarżący wskazał art.1018 § 3 k.c. w związku z art. 1 § 1, art. 2 § 2, art. 79 oraz art. 91 Pr.not. oraz art. 1015 § 1 k.c., a w ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania – art. 640 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Przepis art. 1018 § 3 zdanie pierwsze i drugie k.c. przewiduje możliwość złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem lub przed sądem w formie ustnej lub z podpisem urzędowo poświadczonym. Dokonując wykładni tego przepisu, należy w pierwszej kolejności wskazać, że nie budzi wątpliwości możliwość złożenie takiego oświadczenia przed sądem, w tym także sądem spadku w toku postępowania o stwierdzenia nabycia spadku (por. art. 640 § 2 k.p.c.); spadkobierca może takie oświadczenie złożyć ustnie i wówczas sporządzony zostaje protokół (art. 641 § 4 k.p.c.). Jeżeli natomiast spadkobierca składa w sądzie oświadczenie na piśmie, to musi to nastąpić w formie pisemnej szczególnej – z podpisem urzędowo poświadczonym.

Pewne wątpliwości może natomiast rodzić kwestia, w jakiej formie ma zostać złożone oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem. Kodeks cywilny w art.1018 § 3 zdanie pierwsze nie określa bliżej tego sposobu złożenia oświadczenia przez spadkobiercę, niezbędne jest zatem sięgnięcie do przepisów Prawa o notariacie.

Z wyliczenia zawartego w art. 79 w zw. z art. 92 Pr.not. wynika, że oświadczenie woli przed notariuszem może zostać złożone jedynie ustnie (por.

zwłaszcza art. 92 § 1 pkt 5 Pr.not.). W obowiązującym stanie prawnym nie sposób przyjąć, że oświadczenie woli składane przed notariuszem może przybrać inną formę niż forma aktu notarialnego. Trafnie wskazał Sąd odwoławczy, że złożenie oświadczenia „przed notariuszem” oznacza złożenie oświadczenia woli w jego obecności, nie może zaś budzić wątpliwości, iż oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku jest oświadczeniem woli spadkobiercy. Oznacza to, że wola spadkobiercy co do przyjęcia lub odrzucenia spadku musi zostać uzewnętrzniona w obecności notariusza i utrwalona w postaci aktu notarialnego. Nie stanowi takiego uzewnętrznienia sporządzenie przez spadkobiercę pisma zawierającego jego treść jego oświadczenia co do spadku i jedynie położenie na nim podpisu w obecności notariusza, trafnie bowiem wskazano, że notariusz poświadcza jedynie własnoręczność podpisu położonego w jego obecności przez oznaczoną osobę. Notariusz przy tego rodzaju poświadczeniu nie ma obowiązku zapoznawania się z treścią oświadczenia, jakie zawarte zostało w treści pisma. Nie można zatem uznać, że złożone w ten sposób oświadczenie woli zostaje złożone przed notariuszem, jak tego wymaga art.1018 § 3 zdanie pierwsze k.c.

Reasumując, złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przed notariuszem (art. 1018 § 1 zdanie pierwsze k.c.) oznacza konieczność złożenia takiego oświadczenia w formie aktu notarialnego (art. 79 Pr.not.). Konsekwentnie należy przyjąć, że możliwość złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym dotyczy jedynie złożenia takiego oświadczenia przed sądem.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną (art. 398¹⁴ k.p.c.).

